



UO'K: 338.1

**QISHLOQ YOSHLARINI IQTISODIYOT TAFAKKURINI SHAKLLANTIRISHDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING O'RNI VA AHAMIYATI****РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ В ФОРМИРОВАНИИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ СЕЛЬСКОЙ МОЛОДЕЖИ****THE ROLE AND IMPORTANCE OF THE DIGITAL ECONOMY IN SHAPING THE ECONOMIC THINKING OF RURAL YOUTH****Sultonova Ozoda Rajabovna<sup>1</sup>**<sup>1</sup>Samarqand davlat veterinariyasi meditsinasi chorvachilik va biotexnologiyalari universiteti, katta o'qituvchisi**Sadullayev Sanjar Salahiddinovich<sup>2</sup>**<sup>2</sup>Samarqand davlat veterinariyasi meditsinasi chorvachilik va biotexnologiyalari universiteti, katta o'qituvchisi**Annotatsiya**

So'nggi yillarda iqtisodiyotni rivojlantirishda ilg'or texnologiyalar va innovatsiyalarning ahamiyati oshib bormoqda. Eng yangi texnologiyalar ishlab chiqarish va biznes jarayonlarining samaradorligini oshirishi mumkin. Qishloq yoshlarini iqtisodiyot tafakkurini shakllantirishda raqamli iqtisodiyot deb nomlangan masala juda keng qamroq mavzudir. Bu masalaga qo'llaniladigan ko'plab metodlar va strategiyalar mavjud. Maqolada qishloq yoshlarini bu sohada qatnashishga rag'batlantirish uchun, ularga mahsus dasturlash, ma'lumotlar tahlili, va texnologik rivojlarni o'rganish va ta'lim berishning ko'nikmalarni takomillashtirish kerakligi aytib o'tilgan.

**Аннотация**

В последние годы возрастает значение передовых технологий и инноваций в развитии экономики. Новейшие технологии позволяют повысить эффективность производственных и бизнес-процессов. Так называемая цифровая экономика – очень широкая тема в формировании экономического мышления сельской молодежи. Существует множество методов и стратегий, которые можно применить к этой проблеме. Чтобы побудить сельскую молодежь участвовать в этой области, в статье упоминается необходимость улучшить их навыки в области программирования, анализа данных, а также изучения и преподавания технологических разработок.

**Abstract**

In recent years, the importance of advanced technologies and innovations in the development of the economy is increasing. The latest technologies can improve the efficiency of production and business processes. The so-called digital economy is a very broad topic in the formation of economic thinking of rural youth. There are many methods and strategies that can be applied to this problem. In order to encourage rural youth to participate in this field, the article mentions the need to improve their skills in programming, data analysis, and learning and teaching technological developments.

**Kalit so'zlar:** raqamli iqtisodiyot, ko'nikma, shaxslar, tashkilot, zamonaviy jahon siyosiy amaliyoti, mobil texnologiya.

**Ключевые слова:** цифровая экономика, навыки, индивиды, организация, современная мировая политическая практика, мобильные технологии.

**Key words:** digital economy, skills, individuals, organization, modern world political practice, mobile technology.

**KIRISH**

Zamonaviy jamiyat kundalik voqelik va ish vositalaridan tortib iqtisodiyot, siyosat va madaniyatdagi butun jarayon va hodisalargacha bo'lgan barcha sohalarda raqamli texnologiyalarning sezilarli ta'sirini boshdan kechirmoqdamiz. Shaxslar, tashkilotlar va jamiyatlarning raqamli texnologiyalar va raqamli infratuzilmaga bog'liqlik jarayoni kundan kunga ortib bormoqda. Raqamli jamiyat, raqamli iqtisodiyot deb ataladigan yangi ijtimoiy-iqtisodiy makon dunyosini shakllantirdi.

Ko'plab rivojlangan davlatlar o'zgarishlarni bashorat qilib, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yo'lida tizimli harakatlarni boshladilar. Birinchi bunday dastur bugungi kunda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha yetakchi bo'lgan davlatlar – AQSh va Xitoy tomonidan amalga oshirildi[11]. Ularning orqasida tegishli dasturlarni Angliya, Evropa Ittifoqi mamlakatlari, Avstraliya va boshqalar qabul qildi. Hozirgi vaqtda iqtisodiyotning raqamli transformatsiyasini qo'llab-quvvatlovchi dasturlar ko'plab mamlakatlarda keng tarqalgan.

O'zbekistonda iqtisodiyotni raqamlashtirish strategik ahamiyatga ega bo'lgan masala. O'zbekistonda yangi axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini rivojlantirmoqda, ulardan siyosiy tizimda va butun jamiyatda keng foydalanmoqda. Zamonaviy jahon siyosiy amaliyotida bu muhim vazifa elektron hukumat tomonidan muvaffaqiyatli amalga oshirilmoqda.

### ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Davlat raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bilan bog'liq masalalarni diqqat bilan o'rganishi kerak. Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda xorijiy tajribani tahlil qilish va joriy etish muhimligi ko'plab o'quv qo'llanmalarida muhokama qilinadi. Mualliflar raqamli iqtisodiyotda mintaqaning inson resurslari va ilmiy va ta'lim salohiyatini rivojlantirish kontseptsiyalarini o'rganishdi, masalan, Volkova, Galynchik (2018), Qurbonov (2018), Okrepilov va boshqalar. (2017), Yakutin (2017). Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi davlatning kichik va o'rta biznes sohasidagi ishiga ta'sir qiladi (Andriushchenko va boshq., 2020). Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi jamiyat uchun katta ta'sirga ega, chunki u bir tomondan iste'molchilarning xohish-istaklari va xatti-harakatlarini o'zgartiradi (Stefko va boshq., 2019; Singgalen va boshq., 2019; De la Hoz-Rosales va boshq. 2019), boshqa tomondan esa, ta'sir qiladi. Ushbu o'zaro bog'liq jarayonlar strategik resurslardan yanada samarali foydalanishga olib keladi (masalan, Vlasov va boshq., 2019; Sarma va boshqalar, 2019) va tashkilotlarning raqobatbardoshligini umumiy oshirishga yordam beradi. Iqtisodiyot sohasini davlat tomonidan tartibga solishda miqdoriy iqtisod, prognozlash, rejalashtirish, shuningdek, innovatsiyalar va ilmiy-texnikaviy taraqqiyot yutuqlari kichik va o'rta korxonalarining iqtisodiyotdagi yutuqlarining mikroiqtisodiy ahamiyati uchun katta ahamiyatga ega.

Tadqiqot umumiy ilmiy metodologiyaga asoslangan bo'lib, muammolarni hal qilishda tizimli yondashuvdan foydalanishni ta'minlaydi. Ushbu ishning asosiy qismini raqamli iqtisodiyot, uning qishloq yoshlarini iqtisodiyot tafakkurini shakllantirishda raqamli iqtisodiyotni o'rni va ahamiyati kichik va o'rta innovatsion tadbirkorlikni rivojlantirishga ta'sirini o'rganishga bag'ishlangan[1]. Makroiqtisodiy, statistik va tahliliy yondashuvlar, raqamli iqtisodiyotni joriy etishning ustuvor yo'nalishlarini o'rganish; ikkinchidan, raqamli iqtisodiyot davlat siyosatini amalga oshirish samaradorligini tahlil qilish[2]. Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish sohasidagi dasturlarni amalga oshirish. Uchinchidan, makroiqtisodiy muammolarga erishishda raqamli iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi bo'yicha tadqiqotlardan foydalanildi.

### NATIJALAR VA MUHOKAMA

Yoshlar ishsizligi global miqyosda muhim muammo bo'lib qolmoqda. Biroq, raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ushbu muammoni hal qilishning yangi usullarini taklif qiladi. Raqamli platformalar, masofaviy ishlash imkoniyatlari va onlayn ta'lim imkoniyatlari ko'proq yoshlarga virtual ishga joylashish imkoniyatlarini taqdim etadi[3]. Raqamli texnologiyalar mehnat va o'qishni tubdan o'zgartirib, yoshlarni ish va ta'lim imkoniyatlari bilan bog'ladi. Masofaviy ishlash yoshlarga joylashuvdan qat'i nazar, mehnatga hissa qo'shish, to'siqlarni yo'q qilish va imkoniyatlarni kengaytirish imkonini beradi. Raqamli iqtisodiyot qishloq yoshlarni mehnat bozori ko'nikmalari bilan jihozlashda muhim ahamiyatga ega[4]. Bu yo'nalish yoshlarga o'z tezligida va kompyuter orqali online uydan turib yangi ko'nikmalarga ega bo'lish imkonini beruvchi keng ko'lami jarayon. Mavjud ta'lim ko'proq odamlarning raqamli iqtisodiyotda ishtirok etishini ta'minlaydi.

Bundan tashqari, raqamli iqtisodiyot yoshlarga tadbirkorlikni o'rganish va iqtisodiy o'sishga yordam beradi. To'g'ri vositalar va resurslar bilan yoshlar o'z g'oyalari innovatsion yechimlarga aylantirishlari mumkin. Ammo raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyati cheklangan qishloqlardagi yoshlar haqida nima deyish mumkin?

Raqamli yutuqlar yoshlar ishsizligini hal qilish uchun ko'plab imkoniyatlarni ochib bergan bo'lsa-da, qishloq joylarida ushbu texnologiyalardan bir xil foydalanish imkoniyatiga ega bo'lmagan yoshlar duch keladigan qiyinchiliklarni tan olish muhimdir[5]. Shahar va qishloq jamoalari o'rtasidagi raqamli tafovut mavjud tengsizliklarni davom ettiradi va qishloq yoshlarining iqtisodiy imkoniyatlarini kengaytirishga to'sinlik qiladi.

Cheklangan infratuzilma, internetga ulanishning yo'qligi va texnologiyaning yuqori narxi qishloq jamoalarida raqamli platformalarga kirishga to'sqinlik qiladigan ba'zi to'siqlardir. Ishonchli va arzon internetga ega bo'lmasa, ushbu hududlardagi yoshlar masofaviy ishlash imkoniyatlarida to'liq ishtirok eta olmaydi, onlayn o'quv platformalariga kira olmaydi yoki tadbirkorlik tashabbuslarini o'rgana olmaydi[8]. Bunday istisno mavjud nomutanosiblikni kuchaytiradi va qishloq joylarida cheklangan iqtisodiy o'sish siklini davom ettiradi.

Ushbu muammolarni hal qilish va raqamli tafovutni bartaraf etish uchun birgalikdagi sa'y-harakatlar talab etiladi. Hukumatlar, notijorat tashkilotlar va xususiy sektorlar qishloq jamoalarida raqamli infratuzilmani kengaytirish, hamma uchun ishonchli va arzon internetga kirishni ta'minlash uchun hamkorlik qilishi kerak. Qishloqlarda keng ko'lamli ulanish, mobil texnologiyalar va jamoat markazlariga sarmoya kiritish qishloq yoshlariga bandlik imkoniyatlari va ta'lim resurslari bilan bog'lanish imkonini beruvchi inklyuziv raqamli muhitni yaratishga yordam beradi.

Bundan tashqari, qishloq joylaridagi yoshlarni raqamli ko'nikmalar bilan qurollantirish uchun maqsadli o'quv dasturlarini amalga oshirish kerak. Mahalliy tashabbuslar texnologik mahoratni oshirishga qaratilgan seminarlar, murabbiylik dasturlari va kasbiy ta'limni taqdim etishi mumkin. Qishloq yoshlarini tegishli ko'nikmalarga ega bo'lish orqali ular o'z mahalliy iqtisodiga faol hissa qo'shadigan va ular duch kelayotgan to'siqlarni yengib o'tishlari mumkin.

Ushbu maqsadli dasturlarning muvaffaqiyatli misollaridan biri Asante Afrika jamg'armasi tomonidan Sharqiy Afrikaning qishloqlarida amalga oshirilayotgan Tezlashtirilgan o'qitish dasturidir. Dastur o'qish, hisoblash va raqamli savodxonlikka e'tibor qaratgan holda yuqori sifatli ta'limni ta'minlash bilan birga ta'limga kirish ehtiyojlarini qondirishga intiladi. ALP yuqori sifatli natijalarga erishish imkonini beruvchi raqamli vositalar va mahalliyashtirilgan o'quv resurslaridan foydalangan holda amaliy mashg'ulotlar orqali sinflarda o'rganishni tezlashtiradi. Asante Africa ushbu qishloq jamoalaridagi o'qituvchilar va talabalarga o'qishni tezlashtirish va 21-asr ishchi kuchida muvaffaqiyatga erishish uchun raqamli vositalardan foydalanish va bilimlarni taqdim etadi.

Qishloq yoshlari uchun raqamli tafovutni bartaraf etish ularning yashash va iqtisodiy imkoniyatlarini kengaytirish uchun juda muhimdir. Raqamli texnologiyalarga kirish qishloq yoshlarini ish bilan ta'minlash, ta'lim olish va tadbirkorlik bilan shug'ullanish imkoniyatlarini taqdim etishi, pirovardida qishloq jamoalarida barqaror rivojlanishga olib kelishi mumkin.

Qishloq yoshlarini raqamli qamrab olishga ustuvor ahamiyat berish va ularga duch keladigan qiyinchiliklarni yengish imkoniyatini berish vaqti keldi. Har bir yosh, kelib chiqishidan qat'i nazar, raqamli asrda gullab-yashnashi mumkin bo'lgan kelajakni qurish uchun birgalikda harakat qilishimiz zarur.

### XULOSA

Tadqiqotlarimiz doirasida biz qishloq yoshlarining mehnat bozoridagi o'zgaruvchan sharoitlarga munosabatini tahlil qildik. Yoshlarning yangi voqelikda o'zini qanday joylashtirishga tayyorligi va ular qanday qo'rquvlarni boshdan kechirayotganliklarini baholashga hamda ularga raqamli iqtisodiyot uchun sharoitlar yaratish kerakligi haqida fikrlarni bayon etishga harakat qilindi. Insonning kelajakdagi mehnat bozoridagi o'rnini, muayyan professional ko'nikmalarga ega bo'lish zarurligi haqidagi savollarga javob berildi. Ma'lumot o'rnida, Sibir mintaqalarida o'tkazilgan sotsiologik so'rovlar shuni ko'rsatdiki, yoshlar o'zlarini bo'lajak mutaxassislar sifatida oxirgi o'rinni egallamasdan, o'zlarining qo'shimcha kasbiy ko'nikmalarini juda yuqori baholaydigan va raqamli kompetensiyalarni rivojlantirishga katta e'tibor berishadi. O'zbekistonda ham, qishloq yoshlarning raqamli kompetensiyalariga bo'lgan ishonchi pastligini ta'kidlab o'tish mumkin emas va bu muammo maktab ta'limidan tortib, yoshlarga tegishli yangi bilimlarga ega bo'lishini ta'minlaydigan zarur infratuzilmani rivojlantirishgacha bo'lgan turli darajadagi yechimlarni talab qiladi.

### ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. A.Taniyev, G'.Porsayev. Internet marketing SamDU, Darslik 2020y.
2. A.Taniyev Innovatsion iqtisodiyot SamDU, Darslik 2020-yil
3. B. Safarov, G'.Porsayev, D.Usmanova "Raqamli iqtisodiyot asoslari" SamDU, Darslik 2020y.
4. Measuring the Information Society Report. Volume 1. – Geneva: ITU, 2017. – 156 p.
5. Measuring the Information Society Report. Volume 2: ICT country profiles. – Geneva: ITU, 2017. – 252 p.
6. The Global Information Technology Report 2016: Innovating in the Digital economy / Silja Baller, Soumitra Dutta, Bruno Lanvin. – Geneva: Cornell University, INSEAD, WYEF, 2017. – 463 p.

FALSAFA

---

7. Applegate L. M., McFarlan F.W., McKenney J. L. Corporate information systems management: the issues facing senior executives. Irwin, 1996.
8. Hickerson. Business and Information Systems 3/ye. N. Y.: John Wiley & Sons, 2000.
9. Laudon K. C., Laudon J. P. Essentials of Management information systems: organization and technology. New Jersey: Prentice Hall, 2000.
10. The Global Innovation Index 2018: energizing the World with Innovation / editors: S. Dutta, F. Gurry, B. Lanvin. – Geneva: Cornell University, INSEAD, WIPO, 2018. – 430 p.
11. United Nations e-Government Survey 2016: e-Government In Support Of Sustainable Development. – United Nations, 2016. – 217 p.
12. Digital Planet 2017: How Competitiveness And Trust In Digital economies Vary Across The World / BhaskarChakravorti, Ravi Shankar Chaturvedi. – The Fletcher School, Tufts University, 2017. – 70 p.
13. IMD World Digital Competitiveness Ranking 2017. – IMD World Competitiveness Center, 2017. – 180 p.
14. Measuring the Information Society Report. Volume 1. – Geneva: ITU, 2017. – 156 p.
15. Суванова Дилнура Курбановна, Нарзиева Наргиза Норкузиевна, Султанова Озода Раджабовна, ИСТОРИКО-ДУХОВНОЕ НАСЛЕДИЕ, ВАЖНЫЙ ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ ЭСТЕТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ В МОЛОДЕЖИ, ПЕДАГОГИ: Том. 53 № 2 (2024): МЕЖДУНАРОДНЫЙ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ЖУРНАЛ ПЕДАГОГИ | ПЕДАГОГ.UZ | ПЕДАГОГИ | ПЭД | ТОМ-53 | ВЫПУСК-2